

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 จนถึงพ.ศ. 2551 ประเทศไทยได้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย อันส่งผลกระทบต่อการทำงานของแรงงาน เช่น วิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง ซึ่งเกิดจากการดำเนินนโยบายผิดพลาด กล่าวคือ มีการใช้เงินกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงินไปช่วยเหลือสถาบันการเงินจนเกิดความเสียหายอย่างมาก ดังนั้นจึงต้องปิดบริษัทการเงิน 56 แห่ง รวมทั้งสูญเสียเงินสำรองระหว่างประเทศในการปกป้องการโจมตีค่าเงินบาท ซึ่งนำไปสู่วิกฤตเงินทุนสำรอง ทำให้เงินบาทขาดเสถียรภาพนับแต่ใช้ระบบค่าเงินลอยตัว ซึ่งการใช้ระบบค่าเงินลอยตัวนี้ทำให้เกิดการก่อหนี้ต่างประเทศของภาคเอกชนจำนวนมาก ในขณะที่ปี 2537-2543 เป็นช่วงที่เพิ่งเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ทำให้เงินค่าบาทต่อดอลลาร์สหรัฐอยู่ที่ 26 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ แต่เมื่อปล่อยค่าเงินบาทลอยตัว ทำให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวลงจาก 26 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ เป็น 45 บาทจนถึง 56 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ (เฉลิมพล ไวยางกูร, 2551) ทำให้หนี้เงินกู้ของบริษัทเอกชนเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวและพากันล้มละลาย

ผลจากวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้ นอกจากทำให้ธุรกิจเอกชน เช่น อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมผลิตวัสดุก่อสร้าง สถาบันการเงิน ธนาคาร ถูกกระทบอย่างรุนแรง หลายแห่งต้องปิดกิจการ พนักงานจำนวนมากถูกปลดออกจากงาน และการที่จะพยุงค่าเงินบาท ทำให้ในคลังไม่มีเงินสำรองเงินตราต่างประเทศ ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องกู้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศเพื่อพยุงฐานะทางการเงิน (ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองสถาบันพระปกเกล้า, 2551) และจากการที่รัฐบาลประกาศใช้นโยบายค่าเงินบาทลอยตัวนั้นได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย โดยเฉพาะผู้ที่ประกอบธุรกิจที่มีนายจ้างเป็นชาวต่างชาติ เช่น รับจ้างทำงานให้กับบริษัทที่มีนายจ้างเป็นชาวสหรัฐอเมริกา ลูกจ้างจะได้รับค่าตอบแทนให้เป็นสกุลเงินดอลลาร์ ซึ่งถ้าเมื่อใดที่ค่าเงินบาทอ่อนตัว ผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยจะได้รับค่าตอบแทนในอัตราที่สูงกว่าปกติ ในทางกลับกันเมื่อใดที่ค่าเงินบาทแข็งตัว จะทำให้ผู้ประกอบการประสบปัญหาทางการเงิน ดังเช่นกรณีบริษัทไทยคิลปรับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้าให้กับยี่ห้อดัง เช่น อาดีดาส ไนกี้ สั่งปิดโรงงานกะทันหัน ทำให้คนงาน 5,000 คน กลายเป็นคนว่างงานเพียงชั่วข้ามคืน (บัณฑิต เป้นวิเศษ, 2551) หรือ โรงงาน

อุตสาหกรรมทำขนมปังและบริษัทใหญ่อีกหลายแห่งที่เริ่มทยอยปิดกิจการ โดยทั้งหมดมีสาเหตุเดียวกันคือ ไม่สามารถรับภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้นจากภาวะค่าเงินบาทที่แข็งค่าต่อไปได้

นอกจากวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้งแล้ว นโยบายการเปิดการค้าเสรีก็มีส่วนทำให้การจ้างงานลดลง กล่าวคือ เมื่อประเทศไทยเปิดโอกาสให้นักลงทุนชาวต่างชาติเข้ามาขยายฐานการลงทุนได้อย่างเต็มที่นั้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการจ้างแรงงานไทย เช่น การที่บริษัทข้ามชาติเข้ามาเปิดกิจการในประเทศไทย ส่งผลให้การจ้างแรงงานนั้น เป็นการจ้างงานแบบเหมาช่วง (Outsourcing) ซึ่งทางบริษัทจะจ้างแรงงานในราคาถูก ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิตให้ได้มากที่สุด อันจะทำให้ขายสินค้าได้ในราคาถูกกว่าคู่แข่ง (อัญชลี ค้อคงคา, 2550, น. 150) ทั้งนี้ในการจ้างงานแบบเหมาช่วงนั้น ส่งผลเสียต่อลูกจ้าง นั่นคือ เรื่องรับเหมาค่าแรง ซึ่งมีสภาพการจ้างงาน ที่แตกต่างกันระหว่างลูกจ้างของผู้ประกอบกิจการกับลูกจ้างของผู้รับเหมาค่าแรงทั้งสถานที่ทำงาน และประเภทของงานซึ่งเป็นประเภทเดียวกัน แต่สิทธิและสวัสดิการนั้นที่บริษัทให้กับพนักงานรับเหมาช่วงนั้นน้อยกว่าพนักงานประจำ เช่น โบนัสประจำปี ประกันชีวิต การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน เป็นต้น หรืออาจกล่าวได้ว่า พนักงานเหล่านั้นจะได้รับเพียงแค่สิทธิตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเท่านั้น ซึ่งนอกเหนือจากสวัสดิการแล้ว นอกจากนี้ยังมีกำหนดระยะเวลาในการจ้างงานที่แน่นอน เช่น สัญญา 6 เดือน หรือ 1 ปี เป็นต้น แตกต่างจากพนักงานประจำที่ไม่มีระยะเวลาดำเนินการจ้างอีกด้วย สำหรับบริษัทข้ามชาติเอง นิยมนำพนักงานจากบริษัทแม่เข้ามาทำงานหรือบริหารงานในประเทศไทย เนื่องจากต้องการประหยัดค่าใช้จ่าย เช่น อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตล้วนนำมาจากประเทศของตนทั้งสิ้น แทนที่จะซื้อจากประเทศไทย ทำให้ไทยไม่มีรายได้จากการขายสินค้า

ผลพวงจากการเปิดการค้าเสรีอีกประการหนึ่งคือ ประเทศไทยขาดอำนาจการต่อรอง ลดลงในอุตสาหกรรมที่ไม่มีความเข้มแข็ง สินค้านำเข้าก็จะทะลักเข้ามา หรือถ้าทำเขตการค้าเสรีกับประเทศที่มีโครงสร้างในด้านการส่งออกสินค้าเหมือนกันจะทำให้เกิดการแข่งขันกันเองระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้า และถ้าสินค้าของประเทศคู่ค้านั้นมีราคาถูกหรือมีคุณภาพกว่าก็จะสามารถเข้ามาตีตลาดสินค้าในประเทศไม่ยาก ที่สำคัญไปกว่านั้นคือ การเปิดการค้าเสรีถ้าประเทศไทยมีการเปิดการค้าเสรีกับประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจสูง ประเทศไทยจะเสียเปรียบอำนาจในการต่อรอง แต่ถ้าทำกับประเทศที่ไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจหรือมีอำนาจทางเศรษฐกิจต่ำจึงจะได้ประโยชน์จากการเปิดการค้าเสรีในครั้งนี้ (อนุสรณ์ ธรรมใจ, 2551)

นอกจากผลกระทบทางเศรษฐกิจแล้วยังมีประเด็นอื่น ๆ อีกที่ส่งผลต่อการจ้างงาน ซึ่งได้แก่ ประเด็นความไม่สงบทางสังคม เช่น การประท้วง การปฏิวัติ นำมาซึ่งผลกระทบต่อ

สังคม เศรษฐกิจ ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองส่งผลให้นักลงทุนไม่มีความมั่นใจและไม่กล้าลงทุน เพราะไม่มีความเชื่อมั่นในนโยบาย ส่งผลกระทบต่อผู้ใช้แรงงานทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ไม่มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น และบางครั้งอาจถึงขั้นปลดพนักงานออกดังที่เป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้การก่ออาชญากรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงรัฐบาลแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและตลาดเงินตลาดทุน โดยผลกระทบต่อเศรษฐกิจที่สำคัญคือ เงินเฟ้อที่เกิดจากการปรับตัวทางด้านต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่การปรับเพิ่มขึ้นของค่าจ้างแรงงาน และจะมีผลต่อเนื่องกลับมายังต้นทุนการผลิตสินค้า (อาภรณ์ ชีวะเกรียงไกร, 2551)

จากข้อมูลของกรมการจัดหางาน ประจำเดือนมีนาคม 2551 ได้กล่าวถึงรายงานจำนวนประชากรที่เป็นกำลังแรงงาน การมีงานทำและการว่างงานพบว่า ในประเทศมีประชากรรวมทั้งสิ้น 66.06 ล้านคน โดยแบ่งเป็นประชากรออกเป็น 2 กลุ่มคือ ประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 14.60 ล้านคน และประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 51.46 ล้านคน ทั้งนี้สามารถจำแนกประเภทของประชากรในกลุ่มนี้ได้เป็น 2 กลุ่ม คือผู้ที่กำลังแรงงานจำนวน 36.54 ล้านคน โดยแบ่งเป็นผู้ที่มีงานทำ จำนวน 35.79 ล้านคน ผู้ที่รอฤดูกาล 0.20 ล้านคน และผู้ว่างงาน 0.55 ล้านคน หรือคิดเป็นอัตราร้อยละ 1.5 ของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด และผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน 14.92 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551) และหากจะกล่าวถึงจังหวัดที่มีผู้ใช้แรงงานอพยพเข้ามาทำงานมากที่สุดนั้น น่าจะเป็นกรุงเทพมหานคร

สาเหตุที่ทำให้ผู้ใช้แรงงานต้องการเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ นั้น เกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น แรงงานภาคเกษตรที่หมดฤดูกาลทำไร่ ทำสวน หรือฤดูเก็บเกี่ยวพืชผลแล้ว จะพากันอพยพเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ โดยคิดว่าน่าจะมีตำแหน่งงานว่างมากกว่าที่ภูมิลำเนาของตน จากข้อมูลกองวิจัยตลาดแรงงาน ได้รายงานสถิติจำนวนประชากรกำลังแรงงานผู้ว่างงานและผู้มีงานทำ ประจำเดือนมกราคม-มีนาคม ปี 2551 พบว่า ในกรุงเทพฯ มีประชากรรวมทั้งสิ้น 6,947,461 คน โดยแบ่งเป็นประชากรออกเป็น 2 กลุ่มคือ ประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 1,178,535 คน และประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 5,768,926 คน ทั้งนี้สามารถจำแนกประเภทของประชากรในกลุ่มนี้ได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ที่กำลังแรงงานจำนวน 4,048,890 คน โดยแบ่งเป็นผู้ที่มีงานทำ จำนวน 3,984,487 คน ผู้ที่รอฤดูกาล 1,146 คน และผู้ว่างงาน 63,256 คนหรือคิดเป็นอัตราร้อยละ 1.56 ของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด และผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน 1,720,036 คน (กองวิจัยตลาดแรงงาน, 2551)

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่าสถานการณ์ด้านตลาดแรงงานในปัจจุบันนั้นมีความไม่สอดคล้องกันของตำแหน่งงานว่างและจำนวนผู้สมัคร กล่าวคือ ในระดับประเทศนั้นมีจำนวนผู้ว่างงานถึง 500,000 คน ในขณะที่มีตำแหน่งงานว่างเพียง 170,000 อัตรา (กรุงเทพฯ, 2551) จึงทำให้เกิดภาวะการว่างงาน ทั้งนี้การเกิดภาวะการว่างงานนั้นนอกจากปัจจัยภายนอกอันได้แก่ภาวะเศรษฐกิจและปัญหาจากสภาพสังคมแล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคล เช่น มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อหน่วยงาน ไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน เลือกรางาน มีโรคประจำตัว เป็นโรคเรื้อรังแรง ความพิการ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการว่างงานทั้งสิ้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาการพัฒนาตนเองเพื่อการมีงานทำของคนหางานรวมถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาตนเองเพื่อการมีงานทำของคนหางาน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถนำผลที่ได้ไปเผยแพร่ให้คนหางานได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองเพื่อการมีงานทำ นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาตนเองเพื่อการมีงานทำของคนหางาน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาตนเองเพื่อการมีงานทำของคนหางาน

คนหางาน

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาคือ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการว่างงานและการมีงานทำ ปัญหาและสาเหตุที่คนไม่มีการมีงานทำ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีงานทำและการพัฒนาเพื่อสร้างโอกาสในการมีงานทำ

ขอบเขตด้านประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมายเป็นผู้ที่กำลังหางานทำ จำนวน 709 คน จากสำนักงานจัดหางานพื้นที่ 3

คำจำกัดความ

คนหางาน หมายถึง ผู้ที่ยังไม่มีงานทำในช่วงเก็บข้อมูลของผู้ศึกษา โดยหมายถึง ผู้ที่จบการศึกษาแล้ว ผู้ที่เพิ่งจบการศึกษาใหม่หรือจบการศึกษามานานแล้ว ผู้ถูกเลิกจ้าง รวมทั้งผู้ที่เปลี่ยนงาน และมาใช้บริการจัดหางานจากสำนักงานจัดหางานเขตพื้นที่ 3

การว่างงาน หมายถึง การที่คนหางานยังไม่มีงานทำและไม่มีรายได้จากการทำงาน ในช่วงเวลาที่ศึกษา อาจเป็นคนว่างงานชั่วคราวหรือถาวร

การพัฒนาตนเอง หมายถึง ความพยายามของคนหางานที่จะพัฒนาตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การหาความรู้เพิ่มเติม การสำรวจตนเอง การมีมนุษยสัมพันธ์ การปรับปรุงบุคลิกภาพ

การมีงานทำ หมายถึง การมีโอกาสได้ทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการทำงานแบบบางเวลา หรือเต็มเวลาจากการพัฒนาตนเองของคนหางาน

การสำรวจตนเอง หมายถึง การตรวจสอบตนเองว่ามีสิ่งใดที่เป็นจุดเด่นหรือจุดด้อย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาตนเองในการทำงานหรือการทำกิจกรรมอื่น ทั้งนี้ ในการสำรวจตนเองนั้นอาจสำรวจได้ด้วยตนเองหรือให้บุคคลอื่นสำรวจให้

การมีมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การมีคนรู้จักหลายคน เป็นคนที่ยิ้มแย้มแจ่มใส รู้จักบุคคลอื่นได้ภายในเวลารวดเร็ว

การหาต้นแบบที่ดี หมายถึง การเลียนแบบอย่างที่ดีจากบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและสามารถนำมาเป็นแบบอย่างได้